

Nr 121.

Av herr **Törnkvist** i Karlskrona, i *anledning av Kungl. Maj:ts förslag om indragning av vissa sjömanshus.*

Vid 1928 års riksdag förelåg förslag från Kungl. Maj:t om indragning av sjömanshusen i Piteå, Skellefteå, Hudiksvall, Uppsala, Södertälje, Söderköping, Linköping, Vadstena, Jönköping, Ronneby, Falkenberg, Kungälv och Lidköping. Syftet härmed var att söka åstadkomma förenklingar och förbättringar i sjömanshusens organisation. Statsutskottet, som behandlade detta förslag i samband med frågan om anslag till sjömanshusens verksamhet, uttalade, att »utskottet får såsom sin mening framhålla, att, oaktat det synes önskvärt, att dylika förenklingar så snart ske kan genomföras, det icke synes utskottet lämpligt att, innan slutlig ståndpunkt kunnat tagas till omorganisationsfrågan i hela dess vidd, nu vidtaga indragning av vissa sjömanshus och i samband därmed verkställa ny sjömanshusdistriktsindelning och ny indelning av sjömanshusen å de olika sjöfullföringsområdena. Utskottet kan sålunda inte dela kommerskollegii av departementschefen förordade förslag härutinnan». Detta utskottets uttalande gjorde riksdagen till sitt, första kammaren utan debatt, andra kammaren efter debatt, varunder dock intet annat yrkande gjordes än bifall till utskottets avslagsståndpunkt.

I årets statsverksproposition, punkt 28 tionde huvudtiteln, återkommer Kungl. Maj:t med samma förslag. Något nytt skäl utöver dem som tidigare framförts för denna operations vidtagande framföres icke. I propositionen återupprepas det till synes enda skäl för de anförda sjömanshusens indragning, som kommerskollegium funnit sig böra framföra för förslaget genomförande, nämligen det att det »i ett flertal fall visat sig svårt att annorledes än efter flera påstötningar kunna förmå vederbörande sjömanshusdirektion att avgiva svar å kollegii skrivelser eller att avlämna föreskrivna periodiska uppgifter till kollegium». Detta skäl bör ju värdesättas efter den betydelse det kan ha, men nog förefaller det vara ytterst otillräckligt som motiv för indragning av en institution med den betydelse för sjöfarten och näringslivet i övrigt, som sjömanshuset i verkligheten har, framför allt för en kuststad med godstrafik. Den närmaste angelägenheten i fall av bristande rapport med kommerskollegium synes böra vara dess direkta ingripande för åvägabringande av rättelse i sådana missförhållanden, där de framträda.

För sin egen del framhåller nuvarande statsrådet och chefen för handelsdepartementet, att »det vore i hög grad att beklaga, om icke en partiell reform av sjömanshusväsendet skulle kunna redan nu genomföras utan att

man avvaktar utgången av den tämligen vittutseende och svåröverkomliga pensioneringsfrågan». »Jag tillåter mig erinra om», fortsätter statsrådet, »att 1915 års riksdag direkt givit uttryck åt samma tankegång, då den i skrivelse nr 175 anförde, att förverkligandet av de önskemål, som av riksdagen framhållits, nämligen ökat statsbidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader samt utjämning och förbättring av sjömanshusens understödsverksamhet, icke borde fördröjas av en utredning av pensionsfrågan och densammans slutliga lösning». Det torde inte ha undgått nuvarande statsrådet och chefens för handelsdepartementet uppmärksamhet, att, då riksdagen avgav sin anförda skrivelse nr 175 år 1915 till Konungen, utgick statens bidrag till sjömanshusen med 40 000 kronor. Sedan dess ha här omförmälda riksdagens önskningsar så till vida uppfyllts, att anslaget från år 1922 utgår med 162 000 kronor. Något samband med nu förevarande angelägenhet — indragning av 13 sjömanshus — synes det av statsrådet gjorda utdraget ur 1915 års riksdagsskrivelse sålunda icke ha. Ej heller kan det vara fråga om en »reform». Det är icke avsett, att indragningen av de 13 sjömanshusen skall inverka på riksdagens anslag till sjömanshusens verksamhet, anslaget begäres oavkortat med under de närmaste åren beviljat belopp. För den inre kommerskollegieförvaltningen betyder visserligen indragningen en summa av 3 700 kronor, anslagen till omskrivna 13 sjömanshus sammanlagda, men självfallet betyder detta icke en *besparing*, enär de arbetsuppgifter, som på ett håll frigöras, måste på ett annat ställe upptagas och utföras. Det finnes, så vitt vid en objektivt saklig granskning kan bedömas, ingen anledning att beklaga, om en sådan »partiell reform» tillsvidare uteblir.

Såväl i fjol som nu i år har för genomförande av nu ånyo framlagt förslag återopats riksdagens tidigare hållning i fråga om sjömanshusens organisation. I årets statsverksproposition synes statsrådet vilja göra gällande, att fjolårets riksdags avvisande av den då föreliggande — nu åter framförda — »partiella reformen» i viss mån betyder »en annan ståndpunkt till frågan». Hur förhåller det sig egentligen därmed? I den motion, nr 142 i andra kammaren, som föranledde riksdagens i årets statsverksproposition återopade skrivelse nr 175 år 1915, utvecklar motionären sina synpunkter på sjömanshusens organisation sålunda: »En avsevärd minskning i sjömanshusomkostnaderna bör kunna ske därigenom, att huvuddelen av de statliga förvaltningsuppgifterna förlägges till ett fåtal, centrala sjömanshus, i sig innefattande ett större eller mindre antal av de nuvarande sjömanshusdistrikten. Till de centrala sjömanshusen skulle sålunda förläggas inskrivningen och redovisningen av sjöfolket, insamlandet av fartygsstatistik och avgivandet av arbetsstatistiska rapporter, inskrivning och redovisning av det värnpliktiga sjöfolket, förvaltningen av sjömanshuskassorna, utredning och yttrande rörande ärenden, som av vederbörande myndigheter kunna avfordras sjömanshusen, m. m. De lokala sjömanshusen finge genom denna förminskning i sin verksamhet sin huvudsakliga uppgift som av- och på-

mönstringsställen för fartygsbesättningar.» Motionären begärde utredning om ett ändamålsenligare tillvaratagande av sjömanshusens uppgift som statsförvaltande och understödjande organ.

Till denna del uttalade riksdagen: »Det av motionärerna framställda förslaget, att förlägga huvuddelen av sjömanshusens verksamhet till ett fåtal, centrala sjömanshus med bibehållande av mindre lokala sjömanshus, i avsikt att minska sjömanshusens förvaltningskostnader i deras helhet, har i allmänhet av de hörda organisationerna mötts med ogillande eller misstro. Även riksdagen betvivlar, att med en dylik organisation så mycket kan vara att vinna som motionärerna föreställa sig. Endast marinstabschefens uttryckliga förord för centralisering av den viktiga gren av sjömanshusens verksamhet, som värnpliktsredovisningen utgör, något som givit riksdagen anledning att påyrka en skyndsam utredning av denna sida av saken för ett snart fastställande av ett skäligt bidrag från statens sida till sjömanshusens förvaltningskostnader, föranleder riksdagen att såsom sin uppfattning uttala, att resultatet av denna utredning bör avvaktas, innan ett omdöme fälls om denna centraliseringsplan. Skulle för värnpliktsärendenas behandling en centralisering visa sig lämplig, bör givetvis även undersökas, om så kan vara förhållandet jämväl för handhavandet av andra uppgifter, som sjömanshusen hava att fylla.

Denna ståndpunkt till den långt drivna centralisering, som motionärerna tänka sig, utesluter naturligtvis ej den uppfattningen, att det kan vara riktigt och klokt att indraga en del av de minsta sjömanshusen, varom för närvarande föreligger ett förslag, vilket är under omprövning av kommerskollegium och chefen för marinstaben.» Så långt riksdagens uttalande år 1915.

Det framgår klart, synes det mig, att riksdagens tveksamhet var framträdande, då den 1915 hade att yttra sig. Centraliseringen avvisades bestämt; det var endast marinstabschefens uttryckliga förord för centralisering av värnpliktsredovisningen, som föranledde riksdagen att gå in för utredning om centraliseringsfrågan. Utifrån denna allmänna syn på centraliseringsfrågan torde man böra se dess senare uttalande att därigenom icke uteslutes den uppfattningen, att det kan vara riktigt och klokt att indraga en del av de minsta sjömanshusen.

När vid 1921 års riksdag samma motionär, som vid 1915 års riksdag väckt förslag, återkom med sitt förslag om centralisering av sjömanshusen, uttalade riksdagen sig kort och gott så, »att riksdagen förutsätter, att Eders Kungl. Maj:t riktar sin uppmärksamhet på åstadkommande av förenklingar i sjömanshusens organisation, i den mån sådana visa sig lämpliga och möjliga att ernå». Det är omöjligt också här att spåra något stöd för det ånyo nu föreliggande indragningsförslaget.

Att de kuststäder, som ha sjömanshus, icke vilja avstå från dem, är självfallet. Indragning av sjömanshuset betyder framförallt för hamnen många

olägenheter. Något mindre framträdande, delvis inte alls förekommande, äro dessa olägenheter i inlandsstäderna. En indragning av ett antal sjömanshus som en för sig renodlad åtgärd, innan vi känna hur en framtida organisation av sjömanshusens verksamhet ser ut, blir godtycklig och verkar förryckande för det hela. Så brådskande kan det väl från förvaltningssynpunkt icke vara att få bort de 13 anförda sjömanshusen, att icke vi kunna avvakta det förslag till framtida organisation av sjömanshusens verksamhet, som väl så småningom kommer att föreläggas riksdagen, som å sin sida bör ha intresse av att få en överblick över hela ärendet i sitt sammanhang. Skulle Kungl. Maj:t finna sig böra besluta indragning av ett eller annat inlandssjömanshus, kan knappast *däremot* från något håll resas befogad invändning, men även ifråga om dem torde, med hänsyn till att besparingar icke från budgetssynpunkt därigenom kunna uppnås, ett uppskov med indragning under samma förutsättning vara att förorda.

Med stöd härav hemställes,

att riksdagen måtte, i samband med beviljandet av ett anslag av 162 000 kronor som ersättning åt sjömanshusen, uttala, att det synes riksdagen att med indragning av sjömanshus bör anstå, intill dess riksdagen blir satt i tillfälle att i ett sammanhang behandla frågorna om sjömanshusens verksamhet.

Stockholm den 21 januari 1929.

Algot Törnkvist.